

Privéauto gebruiken voor stagebezoek of andere dienstreizen?

Dat kan de werkgever niet eisen. pagina 14

*ALV met gastspreker
Kees Boele*

pagina 10

*AI, rekenmachines
en mobieltjes*

pagina 24

*ROC van Amsterdam – Flevoland
versterkt geletterdheid met nieuw practoraat*

pagina 26

bo.nl

- 3 Van de redactie
- 4 Van de voorzitter
- 6 Kort hbo-nieuws
- 9 Dagelijks Bestuur van BO is uitgebreid
- 10 Kees Boele
- 11 Uitnodiging ALV
- 12 Kort nieuws
- 14 Privéauto gebruiken voor stagebezoek of andere dienstreizen? Dat kan de werkgever niet eisen
- 16 Kort mbo-nieuws
- 18 Bijeenkomst Anders Actieven
- 19 Keert de wal het schip?
- 20 Ledenraadpleging cao hbo 2027
- 22 In gesprek met (bijna) BO-lid Linh Ngo
- 24 AI, rekenmachines en mobieltjes
- 25 Kwis Merknamen
- 26 ROC van Amsterdam - Flevoland versterkt geletterdheid met nieuw practoraat
- 27 Recept

BODE
21e jaargang, nummer 4, okt/nov 2026

Dit tijdschrift is een intern informatie-orgaan van BO.
ISSN-1872-0552

Hoofdredactie: Bjørn Grootswagers
Redactie: Henk Benders
Eindredactie: Petra Faber

Advertenties
info@bo.nl

Vormgeving en illustraties
alleburen ontwerp bureau
alleburen.nl

Druk
Weemen
077-351 61 16 / limburg@weemen.nl

BO
Vakbond voor het beroepsonderwijs en vo

Parallelweg West 15B, 4104 AX Culemborg
0345 - 531931
info@bo.nl
www.bo.nl

Redactionele artikelen en artikelen onder naam vallen buiten de verantwoordelijkheid van BO. Mededelingen van het hoofdbestuur of een bestuur van een sector, sectie of afdeling, alsmede artikelen onder naam vallen buiten de verantwoordelijkheid van de redactie.

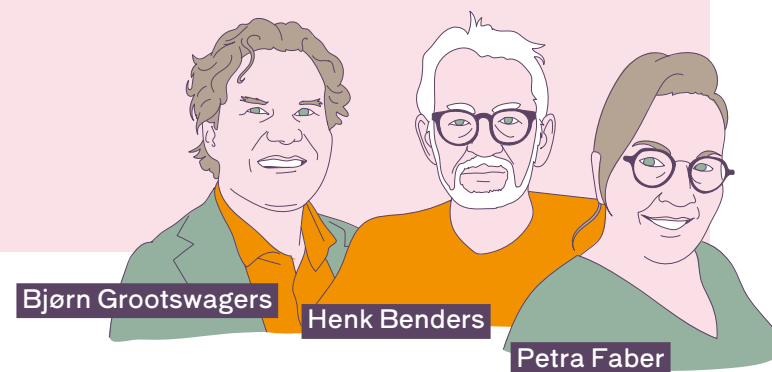
Van de redactie

Beste leden,

Voor u ligt alweer de 4e Bode van dit jaar.

Het zou best een hete herfst kunnen worden dit jaar. Het minderheidskabinet heeft allerlei plannen om te bezuinigen, maar het ziet er niet naar uit dat vakbonden en de oppositiepartijen zomaar gaan tekenen bij het kruisje. In dit nummer spreekt onze voorzitter zich hier ook helder over uit. Uiteraard is er ook weer veel ander nieuws uit het onderwijs te melden wat we graag met u willen delen, zoals ook het ingezonden stuk over recente ontwikkeling rondom het practoraat. Verder heeft de juridische afdeling een zeer informatief stuk geschreven over het gebruik van een privéauto voor bijvoorbeeld stagebezoek. Kan een werkgever je verplichten om met je eigen auto daarheen te gaan? Daarnaast stellen we graag een bijna Bo-lid aan u voor en zijn er twee interessante columns, waarbij ieder op eigen wijze het gebruik digitale hulpmiddelen zoals AI en mobieltjes onder de loep wordt genomen. Tot slot delen we graag de uitbreiding van het dagelijks bestuur van BO met jullie, is er een aankondiging van de ALV, inclusief het alvast voorstellen van een interessante spreker en de anders-actievendag.

And last but zeker not least: is er weer een heerlijk recept en een puzzel (of beter gezegd een quiz).

Doorgaans vind je hier een kort voorwoord van onze voorzitter. Dit keer delen we een interview met hem, gemaakt door de VCP (waar BO via het FvOv onderdeel van is) en gepubliceerd op hun website.

De kabinetsplannen voor de sociale zekerheid raken ook professionals in het onderwijs. Vooral het verkorten van de WW en het opnieuw ter discussie stellen van afspraken over de AOW baren Sense de Groot, voorzitter van BeroepsOnderwijsbond (BO), zorgen. Volgens hem wordt te veel vanuit de financiële kant naar de sociale zekerheid gekeken. "Het gaat hier om het welzijn en de toekomst van mensen. Daar moet je niet aan morrelen."

Sense de Groot kent het onderwijs goed. Hij begon zijn loopbaan als docent maatschappijleer en vervulde daarna verschillende functies, van docent tot rector en bestuurder. Momenteel is hij bestuurder van een VO-koepel in Hoorn. Daarnaast is hij al jarenlang actief binnen de vakbeweging en is hij voorzitter van BO.

Die verschillende rollen – werkgever én belangen-behartiger van werknemers – botsen volgens hem niet. Integendeel. "In het onderwijs heb je elkaar keihard nodig. Of je nou bestuurd bent of onderwijsassistent, uiteindelijk heb je één belang: goed onderwijs verzorgen. Daarbij hoort ook dat medewerkers de waardering en beloning krijgen waar ze recht op hebben."

Twaalf maanden WW is te kort

De Groot maakt zich zorgen over de plannen van het kabinet om de sociale zekerheid te versoberen. Vooral het inkorten van de maximale WW-duur vindt hij moeilijk te rechtvaardigen. "Een termijn van twaalf maanden om werk te vinden is voor veel mensen echt veel te kort."

Ook in het onderwijs, waar op veel plaatsen personeels tekorten bestaan, ziet hij mensen die na het verlies van hun baan moeilijk weer aan het werk komen. "Ik ken heel veel gevallen waarbij mensen veel moeite moeten doen en toch hun neus stoten, ondanks de tekorten." Vooral oudere werknemers kunnen volgens hem kwetsbaar zijn wanneer ze werkloos raken. "Het is onacceptabel dat iemand die tientallen jaren heeft gewerkt, relatief snel richting de bijstand gaat als het niet lukt om snel een nieuwe baan te vinden."

Docentschap is een zwaar beroep

Ook langer doorwerken is volgens De Groot niet voor iedereen vanzelfsprekend. Daarbij wijst hij nadrukkelijk op de zwaarte van het werk in het onderwijs. "Het docentschap is een zwaar beroep en het wordt eigenlijk nooit genoemd in allerlei discussies over zware beroepen. Maar het is wel degelijk een zwaar beroep."

Daarbij gaat het niet alleen om fysieke belasting. Juist de psychosociale belasting is volgens hem groot. Een docent moet uren achter elkaar scherp zijn voor een klas en krijgt daarnaast steeds meer maatschappelijke vraagstukken op zijn bord. Veiligheid, gezondheid en problemen in de samenleving komen uiteindelijk ook de school en het klaslokaal binnen.

"Er worden veel meer eisen gesteld aan de onderwijs-professional. Dat maakt het een heel complex en belastend vak." Dat betekent overigens niet dat iedere

oudere docent het werk niet meer aankan, benadrukt hij. Er zijn genoeg oudere docenten die nog uitstekend functioneren en zelfs na hun pensioen voor de klas blijven staan. Tegelijkertijd ziet hij dat het werk veel vraagt van mensen.

Bovendien verandert het vak voortdurend. De opkomst van kunstmatige intelligentie is daar een actueel voorbeeld van. Docenten moeten leren beoordelen of leerlingen hun werk zelf hebben gemaakt of daarbij AI hebben gebruikt. "Dat stelt weer heel andere eisen aan de docent. Zo zijn er telkens verschuivende ontwikkelingen waarbij een docent een leven lang moet leren."

Afspraken moeten betrouwbaar zijn

Van alle kabinetsplannen stoort De Groot zich vooral aan het opnieuw ter discussie stellen van afspraken uit het Pensioenakkoord. Hij was zelf vanuit de voorganger van BO (UNIENFTO) betrokken bij de discussies daarover. "Het Pensioenakkoord is zwaar bevochten. Daar is heel veel over nagedacht binnen de vakbonden. Uiteindelijk hebben we ja gezegd. Daar moet je nu vanaf blijven."

Voor De Groot gaat dat ook over de betrouwbaarheid van de overheid. "Kernwaarden van een overheid vind ik betrouwbaarheid en voorspelbaarheid. En die zet je daarmee op het spel." Het Pensioenakkoord kwam na een langdurig en intensief proces tot stand, benadrukt hij. Juist daarom vindt hij het problematisch wanneer gemaakte afspraken enkele jaren later weer worden opgebroken.

Kijk niet alleen naar de miljarden

Het kabinet wijst bij de voorgenomen bezuinigingen op de noodzaak om de overheidsfinanciën op orde te brengen. De Groot vindt dat een te beperkte benadering. Hij noemt deze puur financiële benadering van de sociale zekerheid 'armzalig'. "Het gaat hier om het welzijn van mensen, om de toekomst van mensen. Om de productiviteit en de inzet van mensen. Daar moet je niet aan morrelen."

Volgens hem moet veel breder worden gekeken naar mogelijke oplossingen. "Ik wil wel eens andere scenario's doorgerekend hebben. Het is nu een hele lineaire insteek: pats boem, we bezuinigen want we kunnen niet anders. Ik denk dat er wel degelijk alternatieven zijn."

Problemen WIA zitten ook in uitvoering

Dat geldt volgens De Groot zeker voor de WIA. Daar liggen grote problemen in de uitvoering. Die los je volgens hem niet op door de positie van mensen die arbeidsongeschikt

raken te verslechteren. "De hele uitvoering [bij UWV red.] is op dit moment gewoon niet op orde. Daar zijn mensen al slachtoffer van en er worden nog heel veel fouten gemaakt."

"Juist bij sociale zekerheid gaat het vaak om mensen die zich in een kwetsbare situatie bevinden. Dan kun je niet zeggen: we gaan ook nog korten en hervormen. Het bureau-cratische apparaat eromheen moet worden aangepakt."

Investeer in van werk naar werk

De Groot ziet veel meer in de positieve agenda waarvoor de VCP pleit. Investeren in mensen voordat ze werkloos of arbeidsongeschikt raken, kan volgens hem veel opleveren. In zijn eigen onderwijsorganisatie gebeurt dat bijvoorbeeld door medewerkers te begeleiden die dreigen vast te lopen of een andere richting in hun loopbaan willen kiezen.

"Het gaat hier om het welzijn van mensen, om de toekomst van mensen. Om de productiviteit en de inzet van mensen. Daar moet je niet aan morrelen."

"Als mensen op het punt staan dat ze een andere wending aan hun carrière willen geven, faciliteren wij dat heel gericht. Dan hoeven ze niet eerst vast te lopen, ziek te worden of werkloos te raken."

Ook duurzame inzetbaarheid krijgt daarbij aandacht. Medewerkers kunnen bijvoorbeeld gebruikmaken van coaching of samen met

de werkgever bekijken welke mogelijkheden er zijn om het werk op een goede manier vol te houden.

Neem het maatschappelijk middenveld bloedserieus

De Groot hoopt dat het kabinet niet alleen naar de financiële rekensommen kijkt, maar ook het gesprek met werknemersorganisaties en andere maatschappelijke organisaties zoekt. Daarvoor moeten eerst de bezuinigingsplannen van tafel, zodat er een gesprek kan worden gevoerd over de echte problemen. De Groot maakt zich zorgen over de manier waarop de besluitvorming nu verloopt. "Er wordt veel met elkaar overlegd achter gesloten deuren en dan is er straks opeens een akkoord." Volgens hem zijn zorgvuldigheid en transparantie juist belangrijk bij besluiten die grote gevolgen hebben voor mensen.

Zijn boodschap aan het kabinet is daarom duidelijk: "Bescherm werknemers via de sociale zekerheid en bekniptel daar niet op. Zeker niet vanuit financiële motieven. Het gaat om je menselijk kapitaal en dat moet je niet op deze manier aantasten."

En daar voegt hij nog een oproep aan de politiek aan toe: "Zoek de dialoog actief op en neem het maatschappelijk middenveld bloedserieus."

nieuws

Bij Hogeschool van Amsterdam verdwijnen 625 fulltimebanen

Waar eerder nog gerekend werd op een tekort van 50 miljoen euro, heeft de Hogeschool van Amsterdam haar cijfers opnieuw fors moeten bijstellen: er is over een paar jaar waarschijnlijk zeventig miljoen euro minder te besteden op een begroting van in totaal 550 miljoen euro. Dat komt neer op 625 fulltimebanen die de komende jaren nog verdwijnen.

De hardste klappen zullen vallen bij het ondersteunend personeel. Het college van bestuur wil naar een

nieuwe verhouding qua aantal docenten ('OP') en onderwijsondersteunend personeel ('OOP'). Over een tijdje moet er voor zestig procent aan docenten rondlopen ten opzichte van veertig procent OOP. In praktijk heeft dit tot gevolg dat één op de vijf ondersteunende banen op de Hogeschool van Amsterdam gaat verdwijnen. Dat de Hogeschool van Amsterdam met oplopende tekorten kampt komt door een teruglopende financiering van de rijksoverheid en dalende studentenaantallen.

Gewijzigde versie ZAHBO

De ZAHBO (Ziekte- en Arbeidsongeschiktheidsregeling Hoger Beroepsonderwijs) is de cao-specifieke aanvulling voor medewerkers in het hbo die te maken krijgen met ziekte of arbeidsongeschiktheid. De regeling vult de wettelijke regels en de Wet Verbetering Poortwachter aan en regelt onder andere de loondoorbetaling tijdens de eerste twee ziektejaren en eventuele re-integratietrajecten. De ZAHBO is laatst gewijzigd in april 2026.

De bovenwettelijke uitkeringen (zoals bij gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid of ontslag wegens ziekte) zijn per 1 januari 2026 geïndexeerd met 5%.

De regeling is te vinden bij de nieuwsberichten op de website www.bo.nl

Sociale onveiligheid Haagse Hogeschool

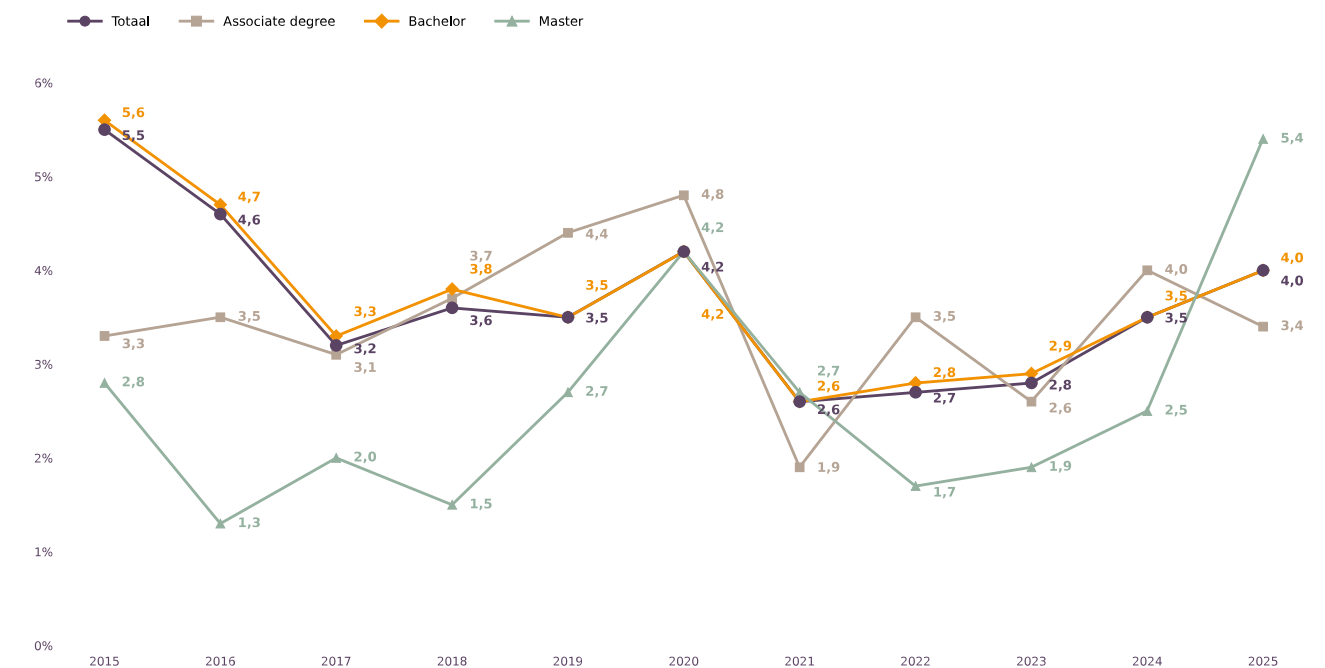
Intimidatie, pesterijen en machtsmisbruik. De werksfeer op De Haagse Hogeschool zou volgens medewerkers 'toxisch' zijn, zo meldt Omroep West. In de afgelopen twee jaar zijn er meer dan honderd meldingen bij de Ombudsman van de school binnengekomen. Voor de Arbeidsinspectie was dit reden om een onderzoek in te stellen naar de Haagse school.

De zorgen bij de medewerkers zijn groot. 'Kwetsbare medewerkers, met name oudere collega's en internationale collega's, worden op alle niveaus binnen de organisatie expliciet onder druk gezet', laat een groep docenten aan Omroep West weten. 'De situatie is toxisch en wordt steeds erger.'

HBOMonitor 2025: 80% hboafgestudeerden vindt direct werk na afstuderen, maar werkloosheid stijgt licht

Uit de HBOMonitor 2025 blijkt dat hboafgestudeerden het goed blijven doen op de arbeidsmarkt. De werkloosheid onder hbo-afgestudeerden bedraagt in 2025 gemiddeld 4,0%, wat een lichte stijging betekent ten opzichte van 2024, toen het percentage werklozen 3,5% bedroeg. Voor alumni van de bachelor- en Associate degree (Ad) opleidingen ligt het werkloosheidscijfer anderhalf jaar na afstuderen in 2025 respectievelijk op 4,0% en 3,4%. Anders dan in voorgaande jaren is de werkloosheid anderhalf jaar na afstuderen in 2025 het hoogst onder afgestudeerden met een hbo-masterdiploma (5,4%), ten opzichte van 2,5% in 2024.

Figuur 1. Werkloosheid anderhalf jaar na afstuderen (voltijd/deeltijd/duaal afgestudeerden)

In alle sectoren is de werkloosheid anderhalf jaar na afstuderen licht toegenomen ten opzichte van 2024. Net als in voorgaande jaren is de werkloosheid het laagst onder afgestudeerden uit de kraptesectoren; de sector onderwijs (1,6%) en de sector gezondheidszorg (1,7%). Daarentegen is de werkloosheid het hoogst onder afgestudeerden uit de sector kunst (7,1%) en de sector economie (5,2%). In 2024 lagen deze percentages voor respectievelijk de kunst- en bètatechnieksector op 6,5% en 4,5%. Van alle hbo-afgestudeerden met een bachelorsdiploma kiest 21,9% ervoor om na hun opleiding verder te studeren. Dit percentage is even hoog als in 2024. Bij de Associate degree (Ad) en masteropleidingen ligt het aandeel doorstudeerders respectievelijk op 27,4% (2024: 28,5%) en 6,9% (2024: 7,8%).

Steeds minder Nederlandse muziekstudenten op conservatoria

Nog maar twee op de tien studenten die in Nederland worden opgeleid tot uitvoerend musicus, komen ook echt uit Nederland. Het aandeel Nederlandse studenten op conservatoria daalde in twintig jaar tijd van 52 procent naar 22 procent dit jaar. Dat blijkt uit cijfers die de NOS heeft opgevraagd bij DUO, de Dienst Uitvoering Onderwijs.

De redenen voor de daling van het aantal conservatorium studenten zijn te vinden in:

1. Bezuinigingen

De overheid heeft jar en geleden flink gesneden in de cultuursector en het muziekonderwijs. De Raad voor Cultuur berekende in 2023 dat de cultuursector, waar het muziekonderwijs onder valt, sinds 2005 jaarlijks ruim 500 miljoen euro heeft ingeleverd ten opzichte van andere sectoren.

2. Sluiting van muziekscholen

Veel muziekscholen zijn verdwenen en privélessen zijn duurder geworden, waardoor jonge talenten minder makkelijk doorstromen.

3. Onzekere toekomst

Veel muziekdocenten werken als zzp'er. Deze onzekere arbeidspositie en de lage financiële zekerheid schrikken jonge mensen af.

Buitenlandse studenten leveren uiteindelijk geld op

Het Centraal Planbureau (CPB) heeft op verzoek van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) de kosten en baten van inkomende internationale studenten in het hoger onderwijs in kaart gebracht. Dit is een vervolgonderzoek op eerdere onderzoeken uit 2012 en 2019. Sinds 2017 is het aantal ingeschreven internationale studenten aan Nederlandse universiteiten en hogescholen verder toegenomen: van ongeveer 76.000 naar ongeveer 131.000 in 2024. De toename was het sterkst in de wo-bachelor, waar het aantal internationale studenten meer dan verdubbelde. Uit het CPB-rapport blijkt dat zowel studenten uit EER- als niet-EER-landen en voor studenten die vanuit het hbo en wo het onderwijs verlaten het saldo van de opbrengsten en kosten positief over hun levensloop (EER landen zijn de EU-lidstaten en IJsland, Liechtenstein en Noorwegen). De positieve bijdrage aan de overheidsfinanciën is gemiddeld hoger voor studenten uit niet-EER-landen dan voor studenten uit EER-landen. Dit komt doordat studenten uit niet-EER-landen gemiddeld langer in Nederland blijven nadat zij het hoger onderwijs hebben verlaten. Bovendien krijgen hogescholen en universiteiten geen rijksbijdragen voor studenten uit niet-EER-landen en hebben deze studenten geen recht op studiefinanciering. De positieve bijdrage aan de overheidsfinanciën is hoger voor wo- dan voor hbo-studenten. Dit komt doordat wo studenten die na het verlaten van het onderwijs in Nederland blijven gemiddeld een hoger inkomen hebben en daardoor meer inkomstenbelasting afdragen.

Dagelijks Bestuur van BO is uitgebreid

Sinds 1 augustus jl. is het dagelijks bestuur van BO uitgebreid met Wim de Ruiter. Wim gaat binnen het dagelijks bestuur de functie van secretaris vervullen. Daarnaast gaat hij zich inzetten voor de ledenwerving binnen mbo- en hbo-instellingen en de coördinatie van studentenacties.

Deze werkzaamheden combineert Wim met zijn huidige werkzaamheden voor de juridische afdeling van BO.

Daarnaast zijn we blij te kunnen melden dat Wim tevens is benoemd tot decentraal onderhandelaar binnen de FvOv. In die rol gaat hij decentrale overleggen voeren binnen diverse mbo- en hbo-instellingen in het midden en oosten van Nederland.

Kees Boele

Kees Boele (1961, drie kinderen, zeven kleinkinderen) studeerde algemene economie en filosofie. Hij was ruim tien jaar werkzaam als docent en opleidingsmanager in het hoger beroepsonderwijs, vervolgens als senior consultant bij Twijnstra Gudde. Daarna was hij bestuursvoorzitter van de Christelijke Hogeschool Ede (2003-2012), de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (2012-2020) en de Protestantse Theologische Universiteit (2020-2026). Hij promoveerde in de economie en later op het snijvlak van filosofie en theologie.

Hij publiceerde in 2015 het veel verkochte boek *Onderwijsheid*. Terug naar waar het echt om gaat (2015). Op verzoek van de minister van OCW schreef hij in 2016 *Passie voor onderwijsbestuur*. Van aansprakelijkheid naar aanspreekbaarheid, een pleidooi voor vertrouwen, vakmanschap en professionele verantwoordelijkheid. Naast diverse artikelen over onderwijs verscheen in 2021 zijn boek *Van zuil naar zout*. Christelijk onderwijs in een seculiere cultuur. Een ander thema dat hem, reeds sinds zijn docententijd, maar ook als bestuurder in toenemende mate aan het hart gaat en dat hij in 2017 als bestuurslid van de Vereniging Hogescholen landelijk op de kaart zette, is de toenemende stress en eenzaamheid onder studenten. Daarover publiceerde hij in 2025 het boek *Adagio*. Een remedie tegen stress onder studenten. Daarin wijst hij vooral op oorzaken van stress in het onderwijs zelf.

Over deze thema's verzorgt hij doorlopend lezingen en trainingen.

Als vrijwilliger is Boele onder meer actief in de pastorale en diaconale zorg voor zeevarenden in de Rotterdamse haven.

Uitnodiging ALV

Dinsdag 3 november 2026

Locatie

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Ruitenberglaan 29
6826 CC ARNHEM

Programma

15.00 uur

Ontvangst met koffie/thee en wat lekkers

15.30 uur

Spreker; Kees Boele

16.30 uur

Presentatie B0/openbare gedeelte ALV

17.15 uur

Korte pauze

17.30 uur

Rondleiding bij het FABlab of Automotive

18.05 uur

Diner

19.00 uur

Besloten gedeelte ALV & Huldiging Jubilarissen

20.30 uur

Afsluiting

Aanmelding

Tot de korte pauze zijn zowel leden als niet-leden welkom!

In verband met de catering, graag wel even laten weten dat je komt via info@bo.nl. Aanmelden kan tot en met 16 oktober 2026.

nieuws

Bezuinigen op WIA en WW terwijl de fondsen overvol zitten

Het kabinet wil miljarden bezuinigen op WW en WIA, terwijl er tientallen miljarden overschot in de sociale fondsen zitten. Waarom? In het Algemene Werkloosheidsfonds zit maar bijna 15 miljard euro en in het Arbeidsongeschiktheidsfonds zo'n 43 miljard euro. Opgeteld 58 miljard euro en als de CPB-ramingen juist zijn loopt dat op tot 130 miljard euro in 2031. In een verleden, bestonden er bedrijfsverenigingen, waarvan het GAK de bekendste was. De opbrengst van de WW- en de WAO-premie ging naar deze door werkgevers en werknemers gerunde bedrijfsverenigingen. Een te dikke vinger in de pap van vakbonden en werkgevers in de uitkeringen had grote nadelen gehad. Zo werd de WAO door werkgevers gretig als 'gratis' afvloeiingsregeling misbruikt. In 2002 gingen de bedrijfsverenigingen op in het UWV, het grote uitkeringskantoor dat sindsdien onder meer WW en WIA uitbetaalt. Sinds die tijd stelt de overheid de premie en uitkeringen vast. De laatste jaren heeft de overheid de premie hoger vastgesteld dan er voor de uitkeringen nodig is. De premies zijn daarmee de facto belastingheffingen geworden. De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Hans Vijlbrief, schreef in een recente Kamerbrief: „Als de fondsen in een jaar een overschot hebben (dus meer inkomsten dan uitgaven), dan verbetert dat het zogenaamde EMU-saldo. Daardoor kunnen andere delen van de overheid een groter tekort hebben zonder dat het totale begrotingstekort te groot wordt.” Dus: de overschotten in die fondsen zorgen ervoor dat er elders op de begroting ruimte is om meer uit te geven. Deze overschotten worden gebruikt als begrotingstruc om het algemene overheidstekort te

dekken en andere doelen zoals defensie te financieren. De WW/WIA is daarmee een verkapte belasting op arbeid geworden. De fondsen maken een integraal onderdeel uit van de begroting, overschotten van de fondsen worden elders gecompenseerd met tekorten op de rijksbegroting. Dit alles heeft vervelende gevolgen:

- **Duurdere arbeid:** Omdat de premies door werkgevers worden betaald, maakt dit het aannemen van personeel duurder. Volgens het CPB wordt 75% van deze lasten uiteindelijk door de werknemer gedragen via lagere lonen.
- **Belastingdruk:** Hiermee belast het kabinet arbeid zwaarder.

Terug naar een zuiver verzekeringsstelsel zou een oplossing zijn. Hier kleven ook nadelen aan: als het slecht gaat met de economie, moeten de WIA/WW premies omhoog en dat moet betaald worden door werkgevers die het al heel moeilijk hebben. Het is natuurlijk mogelijk om een fonds te maken met een buffer voor tijden van grote werkloosheid. Ik kan mij echter uit het verleden herinneren dat het FNV riep, toen het Algemene Werkloosheidsfonds grote overschotten had, dat dat geld beter gebruikt kon worden voor loonsverhoging en dat de WW-premie naar beneden kon. Ik zag in een interview in de telegraaf met de voorzitter van het FNV, Hans Spekman, dat die daar al een voorschot op nam. Voordeeltje van die 'overvolle potten' is volgens Spekman: 'De premies kunnen voorlopig flink verlaagd worden.'

ABP stelt rekentool beschikbaar om compensatie te berekenen

Op 1 januari 2027 is het ABP zoals bekend, van plan om over te gaan naar de nieuwe regels voor pensioen. Nu bouwen alle deelnemers met elke euro inleg evenveel pensioen op. Het maakt niet uit hoe oud je bent. De euro van een jonge deelnemer heeft langer de tijd om meer waard te worden dan de euro van een oudere deelnemer. Dat gaat veranderen en daarom hebben oudere werknemers recht op compensatie bij de invoering van het nieuwe stelsel. Het ABP heeft inmiddels een rekentool op hun website gezet zodat iedere deelnemer de hoogte van de compensatie op eenvoudige wijze kan berekenen.

Kabinet wil stagevergoeding wettelijk verplichten

Het kabinet wil een stagevergoeding voor alle mbo, hbo en wo studenten wettelijk gaan verplichten. Dat heeft minister Rianne Letschert van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan de Tweede Kamer laten weten. Korte stages en stages in het buitenland worden uitgezonderd. Het recht op stagevergoeding wordt wettelijk vastgelegd zonder een minimumbedrag voor te schrijven. Sectoren en stagebedrijven krijgen de verantwoordelijkheid om zelf passende afspraken te maken over de hoogte van de stagevergoeding. Een deel van de sectoren doet dat nu ook al in cao's, maar deze afspraken gaan niet snel genoeg. Het wetsvoorstel zal naar verwachting begin 2027 in internetconsultatie gaan.

Privéauto gebruiken voor stagebezoek of andere dienstreizen?

Dat kan de werkgever niet eisen.

Een stagebezoek, vergadering of andere werkspraak buiten de deur: moet je daarvoor je eigen auto gebruiken? Nee, dat is niet vanzelfsprekend. Zeker nu de kosten van brandstof flink zijn gestegen krijgt de juridische afdeling steeds vaker vragen van werknemers die hun privéauto niet meer voor het werk willen inzetten.

De werkgever kan je niet zomaar verplichten je privé-auto te gebruiken. Een belangrijk onderscheid is dat de werkgever van je kan verlangen dat je voor je werk op pad gaat, maar dat betekent niet automatisch dat je daarvoor ook je eigen auto beschikbaar moet stellen.

Een privéauto is immers geen dienstauto. Als je je eigen auto voor het werk gebruikt, maak je kosten en loop je bovendien risico's. Denk aan brandstof, onderhoud, banden, verzekering en waardevermindering van de auto.

Wil een werknemer de privéauto niet gebruiken voor een stagebezoek, dan betekent dat dus niet dat die werknemer weigert om het stagebezoek uit te voeren. De vraag is op welke manier het bezoek wordt georganiseerd en met welk vervoermiddel.

De cao kent regels over dienstreizen en de vergoeding van reiskosten. Daarbij is het belangrijk om onderscheid te maken tussen reizen met het openbaar vervoer en het gebruik van een eigen vervoermiddel.

Een werkgever kan niet zonder meer het uitgangspunt hanteren: *"Je hebt een auto, dus ga maar met je eigen auto."* Als het gebruik van de privéauto noodzakelijk wordt geacht, moet daarvoor een grondslag zijn en moet ook worden gekeken naar de afspraken in de cao en binnen de instelling.

Een werknemer die geen privéauto wil gebruiken, doet er daarom verstandig aan niet simpelweg "nee" te zeggen tegen het stagebezoek, maar aan te geven dat hij of zij het bezoek wel uitvoert, bijvoorbeeld met het openbaar vervoer of een andere door de werkgever geregelde oplossing.

"Maar met het openbaar vervoer duurt het veel langer".

Dat kan inderdaad een praktisch probleem opleveren, bijvoorbeeld wanneer een stagebedrijf moeilijk bereikbaar is. Maar ook dan volgt daar niet automatisch uit dat de werknemer zijn of haar privéauto moet inzetten.

Het is aan de werkgever om de werkzaamheden zo te organiseren dat ze redelijkerwijs kunnen worden uitgevoerd. Als een bepaalde locatie alleen praktisch bereikbaar is met de auto, kan de werkgever bijvoorbeeld kijken naar een dienstauto, poolauto, taxi of een andere passende oplossing.

Ook kan in overleg worden bekeken of het bezoek op een andere manier of op een ander moment kan plaatsvinden. Een veelgehoord argument is: *"Je krijgt toch een kilometervergoeding?"* Maar een vergoeding per kilometer betekent niet dat alle kosten van het gebruik van een privéauto daarmee automatisch zijn afgedekt. De werknemer draagt immers ook kosten voor onder meer onderhoud, verzekering, banden en afschrijving.

*Het bezit van een auto
betekent niet automatisch
dat die auto ook ter
beschikking van de
werkgever staat.*

Bovendien is het een keuze van de werknemer om een privéauto te bezitten; het bezit van een auto betekent niet automatisch dat die auto ook ter beschikking van de werkgever staat.

Wat kun je doen als je je privéauto niet wilt gebruiken?

Maak duidelijk dat je niet weigert om je werkzaamheden te doen, maar dat je je privéauto niet voor zakelijke ritten beschikbaar stelt. Kom je er met je werkgever niet uit, neem dan contact op met de juridische afdeling van BO. Zeker wanneer een werkgever stelt dat je verplicht bent je eigen auto te gebruiken, is het verstandig eerst te laten beoordelen waar die verplichting precies op is gebaseerd.

Kort gezegd: je werkgever kan je werkzaamheden en dienstreizen opdragen, maar daaruit volgt niet automatisch dat jij daarvoor je privéauto moet gebruiken. De cao en de afspraken binnen jouw school bepalen welke regels en vergoedingen gelden. Bij twijfel: laat ons meekijken voordat je akkoord gaat met het gebruik van je eigen auto.

Bekostiging MBO

Al langere tijd wordt er gesproken over het veranderen van de bekostiging van het mbo. Diverse bewindslieden/kabinetten waren er mee bezig. In de huidige bekostiging is het aantal studenten met een afgeronde opleiding een belangrijk criterium om geld te verwerven en dus poogt men zoveel mogelijk studenten te laten afstuderen. De richting of maatschappelijke relevantie van de studie speelt geen rol, als het maar een erkende mbo-opleiding betreft. Mede daardoor wordt er ook geconcentreerd door de scholen onderling.

Minister Letschert wil dat de studiekeuzes meer vanuit de behoeften van studenten, regio's en werkgevers komen en minder vanuit financiële prikkels. Meer samenwerking tussen de scholen en minder concurrentie. Het veld en de MBO-raad zijn voorzichtig positief, maar zorgvuldige invoering is nodig, want een en ander heeft financiële gevolgen voor de instellingen.

Productiviteitsagenda, Talentstrategie en nieuw mbo-pact

Met de productiviteitsagenda wil het kabinet dat er met hetzelfde aantal mensen studenten/ beroepsbevolking een hogere productiviteit bereikt wordt. Het onderwijs moet beter aansluiten op de arbeidsmarkt. Structurele samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven is nodig en knelpunten op dat vlak moeten zoveel mogelijk worden weggenomen. Via het onderwijs moet men talent aantrekken, opleiden en behouden.

Vier domeinen qua opleiding staan in de plannen centraal: Digitalisering & AI, Veiligheid & weerbaarheid, Energie & klimaattechnologie en Life sciences & biotechnologie.

Moderne arbeidsvoorwaarden

Er zijn discussies over de cao en of deze niet te star is en nog wel van deze tijd. In de cao mbo 2025-26 spraken de sociale partners af te onderzoeken hoe arbeidsvoorwaarden beter kunnen aansluiten bij de veranderende samenleving en het mbo. Acht mbo-teams gaan in een proeftuin genaamd "inzetbaarheid, verlof en professionalisering", experimenteren. De 1659 uur normjaartaak blijft gehandhaafd en wettelijke bepalingen ook.

Echter, men mag en gaat experimenteren met flexibeler vakantieverlof, werkzaamheden en uren anders verdelen, aangepaste werktijden en thuiswerken, werken op feestdagen, loslaten van het aantal vaste uren voor professionalisering, normjaartaak anders verdelen over het jaar enz. Een en ander zal worden geëvalueerd en komt wellicht terug bij de cao-tafel.

Er komt in het verlengde van dit alles een nieuw mbo-pact, genaamd: Opleiden voor de arbeidsmarkt van de toekomst. Kortom, een gezamenlijke aanpak tussen mbo en arbeidsmarkt inclusief omscholing en bijscholing. Het pact zou ondertekend moeten worden door onderwijsinstellingen, werkgevers, jongeren/studentenorganisaties enz. Dit alles, nog niet helemaal concreet, wordt vervolgd!

Leven Lang Ontwikkelen

In juli kwam het kabinet met een nieuwe Kamerbrief. Scholing en omscholing voor volwassenen moet beter toegankelijk worden. Iedereen moet de kans krijgen zich te blijven ontwikkelen. Daarom wordt ook de LLO-katalysator voortgezet. Het mbo speelt bij die scholingen een belangrijke rol. Het kabinet ziet ook dat er groepen zijn die veel baat hebben bij een leven lang ontwikkelen en dat juist zij er minder gebruik van maken. Men wil daaraan werken. Volwassenen met beperkte taal of reken of digitale vaardigheden moeten ondersteund worden, zodat zij ook van de scholingsmogelijkheden gebruik kunnen maken. Er zal worden gepoogd om belemmeringen in wet- en regelgeving voor publiek-private samenwerking weg te nemen, wordt vervolgd!

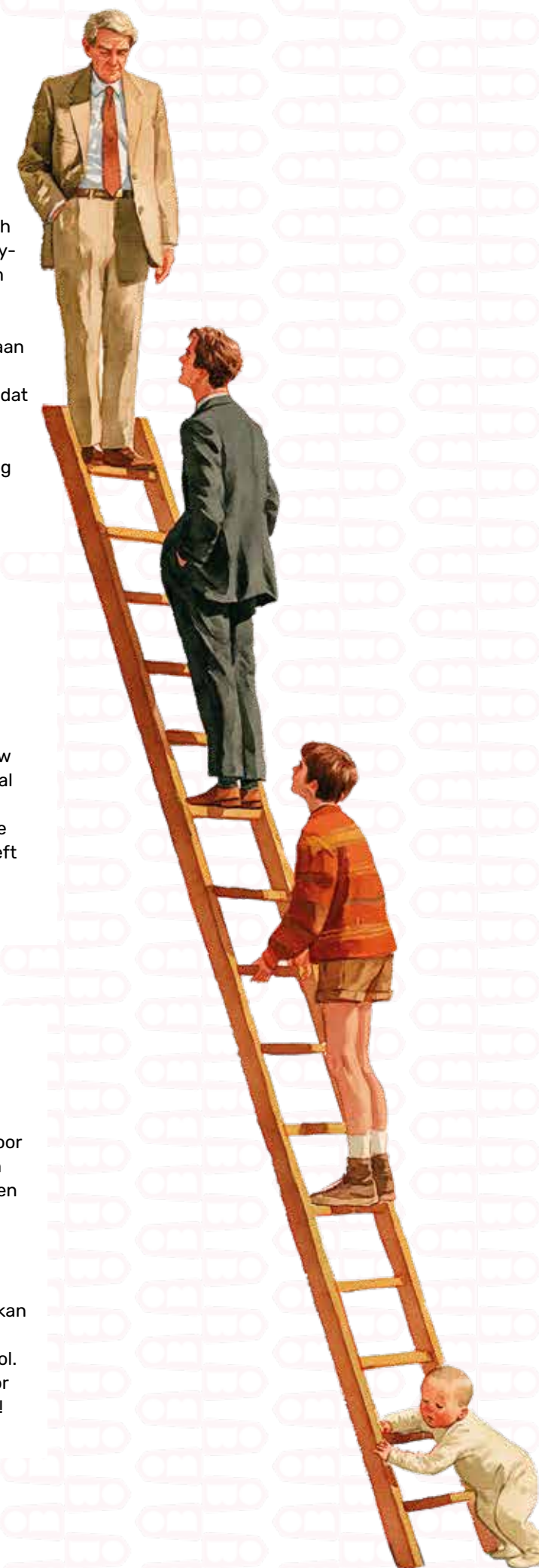
Opnieuw daling verwacht in mbo

Het ministerie van Onderwijs verwacht dat er – opnieuw – een daling van het aantal mbo-studenten komt. Vooral bbl-studenten. Van 137.000 studenten in 2026 naar 100.000 in 2030 is de prognose. Wel wordt er een lichte stijging verwacht bij het aantal Bol-studenten. Dat heeft ook te maken met werkloosheid en/of het moeilijker vinden van een stageplek.

Kosten mbo-studie

Studenten in het mbo die 18 jaar of ouder zijn betalen 1511 euro lesgeld. Daarnaast zijn er soms nog kosten voor boeken, software, laptop, werk/beroepskleding enz. en zijn er reiskosten. Eventueel kunnen deze studenten een prestatiebeurs aanvragen.

Studenten, jonger dan 18 jaar betalen geen lesgeld en van de scholen krijgen zij een tegemoetkoming van 80 euro voor schoolboeken, software ed. Indien men niet kan betalen, kunnen studenten in bepaalde situaties een beroep doen op het mbo-studentenfonds van de school. Positief: Het kabinet wil de verplichte leermiddelen voor minderjarige mbo-studenten vanaf 2029 gratis maken!

Bijeenkomst Anders Actieven

23 oktober 2026

Op vrijdag 23 oktober vindt onze jaarlijkse dag voor Anders Actieven plaats. Dit jaar zijn we te gast bij Aeres in Dronten. Anders Actieven is onze benaming voor gepensioneerde leden. Leden die tot deze groep behoren, hebben inmiddels per post een uitnodiging ontvangen.

Behoor je tot deze groep, maar heb je geen uitnodiging ontvangen?

Stuur dan een e-mail naar info@bo.nl.
We zorgen ervoor dat je alsnog een uitnodiging ontvangt.

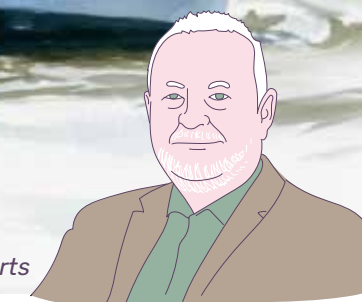

Keert de wal het schip?

Niet meer maar minder
computers/laptops/tablets
in de klas en meer boeken

Door: Hans Lombarts

Ja, u leest het goed.

Zweden en Noorwegen waren pioniers op het gebied van digitalisering en computers in de klas. En zij gebruiken tot op heden zeer veel – nog meer als Nederland – digitale leermethoden, al zo'n 15 jaar.

Maar... al het intensieve gebruik van digitale middelen/lessen blijkt niet te brengen wat men ervan verwachtte. Ook Zweden en Noorwegen doen mee aan de Europese PISA-onderzoeken en de resultaten op het gebied van wiskunde/rekenen, leesvaardigheid en natuurwetenschappen verslechterden langzaam.

Ook blijken leerlingen zich slechter te kunnen concentreren. Los van PISA blijkt de leesvaardigheid echt achteruitgegaan te zijn gegaan over de volle breedte van het onderwijs.

De regering heeft nieuw beleid en richtlijnen uitgevaardigd. Bij leerlingen van 6-10 jaar staat nu bijvoorbeeld: 'Er moet bijzonder zorgvuldig worden omgegaan met digitale apparaten en schermen mogen de lessen niet domineren.'

En... Noorwegen geeft sinds kort subsidies voor scholen die papieren boeken aanschaffen in plaats van digitale leermiddelen en Zweden wil naast digitale leermiddelen weer terug naar minimaal ook één papieren boek per vak (met subsidie). Eigenlijk wil men daar zelfs nog meer schoolboeken en ook de terugkeer van pen en papier! Er zijn door de regering miljoenen geïnvesteerd voor

grootschalige aankoop van boeken en fysieke leermiddelen. En dat al met ingang 2026!

Het besluit, minder laptops en meer boeken, wordt door een meerderheid van leerkrachten en ouders ondersteund. Langere informatieve teksten kun je beter van papier lezen dan vanaf een scherm, zeggen experts daar. Boeken hebben geen afleidende mogelijkheden als scrollen, notificaties en chatmogelijkheden.

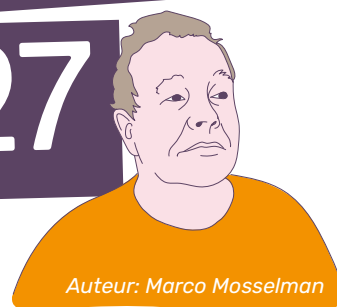
Boeken hebben geen afleidende mogelijkheden als scrollen, notificaties en chatmogelijkheden.

Ook schrijven leer je waarschijnlijk niet beter via een toetsenbord, maar wel met de hand en een pen en men gaat dat weer proberen. Men is niet anti-technologie geworden, maar digitale leermiddelen zijn ondersteunend en niet leidend. Uitgangspunt moet zijn: Wat probeert een kind te leren en is digitale technologie daar wel het beste medium voor? Minder schermtijd voor kinderen is beter. Daarom komen er ook strengere regels en plannen om scholen 'mobielvrij' te maken. Nieuwe begrippen zijn lezen, focus en resultaten.

Wellicht zaken om in het Nederlandse basis-, voortgezet- en mbo/hbo-onderwijs te overwegen?

Ledenraadpleging cao hbo 2027

Auteur: Marco Mosselman

De leden werkzaam in het hbo hebben in mei een enquête ontvangen met de vraag welke onderwerpen zij belangrijk vinden in de nieuwe cao. Veel leden hebben de enquête ingevuld waarvoor onze dank. De achterban ziet vermindering van de werkdruk als de hoogste prioriteit, gevolgd door een loonontwikkeling die ten minste de inflatie compenseert. Daarnaast leeft breed de wens voor een eerlijker en transparanter functiewaarderingssysteem met betere doorgroei-mogelijkheden. Kleinere thema's zoals reiskosten, tijdelijke contracten, ouderschapsverlof en professio-nalisering worden genoemd, maar veel minder vaak.

Werkdruk

Veel leden geven aan dat de werkdruk de afgelopen jaren is toegenomen. Als oorzaak van de toegenomen werkdruk worden vaak genoemd:

- te veel administratieve taken;
- reorganisaties en curriculumvernieuwing;
- structureel overwerk dat niet wordt gecompenseerd;
- bezuinigingen die leiden tot minder personeel en hogere belasting.

Meerdere leden vragen om concrete afspraken in de cao om de werkdruk te verlagen. Een lid schrijft: "werkdruk vind ik tot nog toe een flutonderwerp: er worden prachtige plannen gemaakt en notities geschreven. Ze verdwijnen op de hbo's in een la, op de werkvloer merk je er niks van."

Ik werk al meer dan 30 jaar in het hbo en dit gevoel begrijp en deel ik. Toch ben ik van mening dat wij als vakbonden de te hoge werkdruk aan de orde moeten blijven stellen en moeten blijven proberen daar verbetering in te brengen.

Loon

Voor leden is loonontwikkeling en inflatiecorrectie een tweede belangrijk thema. In heel veel reacties komt terug dat inflatiecorrectie het absolute minimum is. Een aantal leden is van mening dat het salaris in het hbo te laag is in vergelijking met het voorgezet onderwijs. Een lid schijft: "als lerarenopleider vind ik het vreemd dat wij leraren opleiden die later een LB, LC en LD schaal kunnen krijgen, terwijl opleiders enkel in schaal 11, dat gelijk staat aan LC, zitten. Hierdoor is het ook lastig om vacatures op te vullen met leraren die veel ervaring met zich meebrengen". Een ander lid schijft: "ik verdien als hbo-docent aan de lerarenopleiding minder dan wanneer ik zelf als eerstegraads docent voor de klas zou staan. Dat vind ik bizar en scheef". Die leden hebben een punt: in het VO verdient een eerste graads docent al snel LD (=schaal 12) en in het hbo is het salaris schaal 11.

Een behoorlijk aantal leden dat de enquête ingevuld heeft geeft aan: "Loon: niet alleen inflatiecorrectie, maar ook een goede verhoging. Dit ook met het oog op de werk-druk, die inderdaad op papier aangepakt wordt maar in werkelijkheid alleen maar toeneemt.". Wat dit lid, en ook anderen aangeven, is dat aangezien hogescholen weinig doen aan de werkdruk, geef ons daarom maar geld. Unaniem is men over dit standpunt zeker niet, een geënquêteerde geeft aan "Een goed salaris is belangrijk, maar genoeg tijd om goede lessen voor te bereiden en te geven is misschien nog wel belangrijker."

*"Een goed salaris is belangrijk,
maar genoeg tijd om goede
lessen voor te bereiden en
te geven is misschien nog
wel belangrijker."*

Functiewaardering en loopbaanperspectief

Leden merken op dat doorstroom naar hogere schalen erg lastig is en dat functiewaardering te arbitrair is. Dat blijkt ook wel uit de cijfers. In 2016 zat 36 procent van de docenten in schaal 12. In 2020 was dat 33 procent en is sinds die tijd stabiel gebleven. In 2025 zat 33 procent van de docenten in schaal 12 en hoger. Tussen 2021 en 2025 steeg het percentage docenten in schaal 11 van 48 % naar 58 %, terwijl het percentage docenten in schaal 10 en lager daalde van 18 naar 9 procent.

Ook is de transparantie van het functiehuis in het functiehuis een groot probleem. Voor veel medewerkers is het onduidelijk wanneer recht hebt om door te stromen naar een hogere functieschaal. Hier ligt volgens medewerkers ook een taak van de werkgever om goed te informeren, dus ook duidelijkheid te verschaffen over de vraag: wat is nodig om door te stromen? Een aantal leden stellen dat het nu volkomen willekeur is wie schaal 12 krijgt en wie niet. In zijn algemeenheid komt uit de antwoorden op dit punt een oproep naar voren voor eerlijke en transparantie inschaling en promotie.

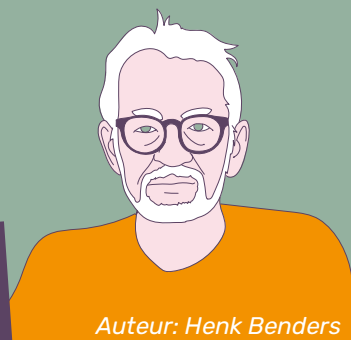
Tot slot

Een aantal leden geven aan dat het voornemen om de pensioenleeftijd mogelijk te verhogen (red. dat onzalige voornemen is inmiddels van tafel) en bezuinigingen op ww/wia een bizar idee zijn.

In gesprek met (bijna) BO-lid

Linh Ngo

Auteur: Henk Benders

Wie is Linh?

De naam Linh verradt een bijzondere afkomst. Ze is echter in Drachten geboren en woont tegenwoordig in Leeuwarden. Haar ouders zijn destijds uit Vietnam gevlucht. De vader van Linh is houtbewerker en Linh's moeder heeft een eigen bedrijf, een loempiakraam. De Vietnamese cultuur speelt nog steeds een belangrijke rol in het leven van deze geboren Friezin. Dit jaar gaat ze weer terug naar het geboorteland van haar ouders.

Linh is 25 en is niet getrouwd, maar heeft een vriendin. 'Mijn ouders moesten wel wennen aan het idee dat ik een vriendin heb en geen vriend, maar ze steunen me nu volledig. Als ik maar gelukkig ben!', aldus Linh. Ook haar leerlingen vinden het prima. Linh geeft les bij de OntwerpFBRK van het Firda, een opleidingscluster met vooral creatieve beroepen. Linh: 'Hier zijn de leerlingen wat ruimdenkender, heb ik het idee.'

Opleiding

De onderwijscarrière van Linh is opmerkelijk: van vmbo kader terug naar vmbo basis, daarna weer vmbo niveau 3 en tot slot niveau 4, cum laude geslaagd. Vervolgens naar het mbo en daarna nog het hbo, de lerarenopleiding. Linh: 'Ik heb veel last gehad van de Cito-toets. Ik wist dat die belangrijk was, maar kende het hele fenomeen niet. Ik zat in het begin in het vo ook niet goed in mijn vel, terwijl ik vol plannen zat, veel las en leergierig was. Dat geldt nu nog steeds: vol plannen, lezen en leergierigheid', lacht ze.

Waarom voor de klas?

Linh: 'Als kind wilde ik al altijd 'juf' worden. Dat is nooit verdwenen. Ik ben MBO Ambassadeur geweest en in die positie wilde ik een voorbeeld voor anderen zijn. Ik was ook erg actief op open dagen. Het ambassadeurschap bracht me in contact met studenten uit het hele land.'

Waarom ben je lid van een vakbond geworden?

Linh: 'Ik ben nog geen lid van een vakbond. Ik ben me wel aan het oriënteren.' Op mijn vraag wat haar criteria zijn zegt Linh: 'Een bond moet me bijstaan bij kwesties op het werk, dus goede juridische ondersteuning. Verder wil ik een bekende vakbond. Tot slot wil ik een gespecialiseerde vakbond, dus een vakbond die thuis is in het beroepsonderwijs.' Noot Henk: ik heb het idee dat BO een grote kanshebber is ;-)

School

Linh is net gestart als docent burgerschap bij het Firda. Ze vindt het spannend, hoewel ze al heel veel praktijkervaring tijdens stages heeft opgedaan. Linh: 'Maar nu moet ik het alleen doen.'

'Het voordeel als jonge docente is dat je dicht bij de leerlingen staat. De leerlingen ervaren nauwelijks een drempel', aldus Linh. 'Ik heb verschillende taken op dit moment. Het is niet alleen lesgeven, maar ik ben ook bezig met excellentie binnen burgerschap. Dat betekent bijvoorbeeld het organiseren van bezoeken aan een rechtbank, een museum en Terschelling waar we gekeken hebben naar het plastic afval in zee. Ik ben verder aanjager van het LOB-traject (LOB = Loopbaan-oriëntatie -ontwikkeling en -begeleiding). Ook de nieuwe exameneisen burgerschap slokken mijn tijd op.'

Als je minister was...

'Dan zou ik stoppen met CITO-toets en meer geld voor het onderwijs eisen voor kleinere klassen. Verder zou ik ervoor zorgen dat onderwijsmanagers vaker in de klas te vinden zijn. Dan krijgen ze veel meer inzicht in wat er op de werkvloer gebeurt.'

Trots op...

'Mijn CV. Ik heb nu een fantastische baan op een leuke werkplek. Ik heb er hard voor gestreden. In de toekomst wil ik misschien nog sociologie of criminaliteit gaan studeren.'

Hobby's...

'Onderweg zijn in de breedste zin van het woord. Of dat met de trein in Nederland is of daarbuiten. Ik hou van stedentrips en fietsen met mijn zelf opgeknapte vintage mountainbike. Daarnaast lees ik veel en luister ik graag muziek. Ik ben onlangs nog naar Hayley Williams in Paradiso geweest en ik heb Bad Bunny gezien.'

Vakantieland...

Naast Vietnam is dat eigenlijk heel Europa. Er is zoveel te zien. Ik ben pas nog naar Noord-Spanje geweest. Fantastisch! Het eten, de kusten. Heerlijk.'

Heeft u een bijzonder verhaal of een boodschap voor de lezers? Wilt U de volgende keer op deze plek staan met een interview? Stuur een mailtje naar info@bo.nl

AI, rekenmachines en mobieltjes

Auteur: Henk Benders

Is de discussie over de mobieltjes in de klas verstomd, laat die over AI op. Er is altijd wat.

Hersenprotheses

Ik weet nog in 1977 toen we voor het eerst de rekenmachientjes bij het examen mochten gebruiken. *Hersenprotheses* werden die toen spottend genoemd. 'Desastreus voor de rekenvaardigheid van de studenten', riep menig collega. 'Lekker handig', riepen de studenten, die toen in het mbo nog gewoon leerlingen heetten. Beide kampen hebben gelijk gehad. Een zakjapanner is heel handig, maar ik merk dat $7 \times 8^*$ tegenwoordig een tegen het Nobelprijsniveau aanschurkende vraag is voor menig pupil. Overigens staat me nog bij dat de examens bedrijfseconomie en commerciële economie opeens een stuk lastiger werden. Leerlingen waren veel minder tijd kwijt aan het rekenen, dus de examenmakers konden de diepte in.

Het mobieltje is eenzelfde lot beschoren. Van 'Ik hoef dat ding niet' tot 'Ik kan niet zonder'. En dan nu AI, verfoeid door de een, liefdevol omarmd door de ander. Ik heb het idee dat ook deze ontwikkeling niet te stoppen is. Ik vind – en ik ben niet de enige – dat 'If you can't beat them, join them'. Iets anders geformuleerd: je kunt de golven niet stoppen, maar je kunt wel leren surfen. Dat betekent soms AI en soms zelf nadenken. AI is me ondertussen vaak van dienst geweest. Bij het bedenken van spreken en slagzinnen, het verzinnen van een merknaam voor een uit te brengen bier voor een museumbrouwerij tot het doen van een voorstel voor dagtripjes voor een vakantie in Griekenland. Ik waak er zorgvuldig voor gecontroleerd

'hulpjes' te gebruiken. Ik laat vaak mijn mobieltje thuis, ik vind het een sport vooraf uit het hoofd uit te rekenen hoe hoog de rekening in een restaurant is. Ondertussen komen ook de beperkingen van AI boven drijven. In de vorige BODE heb ik een puzzel geplaatst, heel simpel van opzet: 4 woorden van 12 letters waarbij telkens de eerste, vierde en zevende letter is weggelaten. Die mag de puzzelaar zelf bedenken. De ingevulde letters vormen samen weer een woord en de oplossing. Zo'n puzzel bedenken lijkt me echt iets voor AI dacht ik. Niet dus. Zowel Chat GPT en Copilot kwamen er niet uit. Vier keer een ander 'oplossingswoord' bedacht: geen kans!

In mijn ogen is de taak van het onderwijs niet het zich afzetten tegen vernieuwingen, maar studenten juist bewustmaken en leren omgaan van de risico's hiervan.

In mijn ogen is de taak van het onderwijs niet het zich afzetten tegen vernieuwingen, maar studenten juist bewustmaken en leren omgaan van de risico's hiervan.

De tijd om een cryptogram te bedenken zit er met de hete adem van de deadline niet meer in. Dit keer elders in deze BODE een kwis over merknamen. Ben benieuwd wat u ervan bakt.

*Voor de zekerheid: $7 \times 8 = 56$

Kwis Merknamen

Ik heb ooit een column geschreven over het tot stand komen van fancy merknamen als Avans, Avenans, Fontys etc. Ik heb daar best wel leuke reacties op gekregen. Nu een vervolg in de vorm van 8 meerkeuzevragen.

Als marketingdocent behoorden de merknamen tot mijn vakgebied en ik heb er nog steeds bijzondere aandacht voor. Ik ben benieuwd hoe het met jullie kennis van de herkomst van merknamen is.

Ik heb er een kwisje van gemaakt, ook met prijs dit keer. Dus stiekem opzoeken is vals spelen ;-)

1. De naam van slijterijketen Mitra is

- minder trammelant, het motto van de oprichters
- een samentrekking van Middelkoop Transportbedrijf, van oudsher wijnimporteur die een eigen drankenketen is begonnen.
- een samentrekking van Miedema Transvaalweg.
- afgeleid van de mitrakis, de favoriete wijn van de oprichter van de keten.

2. Andreon is

- een Franse keten opgericht door André Longchamps.
- een Nederlandse merk opgericht door kapper Andre de Jong en zijn vrouw Lonneke die later ook shampoo zijn gaan maken en verkopen.
- een Frans merk van shampoos voor lang haar.
- een Nederlands opgericht door kapper André en de naam is een samentrekking van André en kapsalon.

3. Oral-B is een

- samenvoeging van oral (de mond betreffend) en B van brush.
- samenvoeging van oral (de mond betreffend) en B van Benson, de oprichter van het bedrijf.
- samenvoeging van oral (de mond betreffend) en B van tweede prototype van de tandenborstel.
- samenvoeging van oral (de mond betreffend) en B van Bristol, de vestigingsplaats van het bedrijf.

4. De naam Starbucks is

- een verwijzing naar de sterren en geld verdienen.
- een verwijzing naar de eerste stuurman uit het boek Moby Dick
- een verwijzing naar de oprichter Buck Starings, een Amerikaanse koffiehandelaar.
- afgeleid van Kenny Starbucks, een vriend van de oprichter van de keten.

5. WD-40 is

- een product van Western Chemicals in 1940 ontwikkeld.
- een smeer- en anti corrosiemiddel ontwikkeld door de Rocket Chemical Company, destijds gevestigd op nummer 40.
- een smeermiddel ontwikkeld door William Dawson in opdracht van de raketindustrie met veertig koolwaterstoffen erin.
- afgeleid van de veertigste poging om een anti-corrosie middel te ontwikkelen (WD is water displacement)

6. De naam Brinta is

- de afkorting van BRood INSTant TARwevlokken.
- BRakfast INSTant TARwe.
- BReggen's INSTant TARwevlokken.
- BRood IN TARwevlokken vorm.

7. Boursin is

- een Nederlands kaasje met een verzonnen, Frans klinkende merknaam.
- een Frans kaasje ontwikkeld door François Boursin.
- een Frans kaasje uit de Midden-Franse stad Boursin.
- een Nederlands kaasje ontwikkeld door François de Boer uit Sint Nicolaasga.

8. Hennes en Mauritz

- Is een Zweedse modeketen voor in eerste instantie dames (hennes) die later gefuseerd met herenmodeketen Mauritz Wildforss.
- Is een Zweedse modeketen voor in eerste instantie dames (hennes) en opgericht door Mauritz Persson.
- Is een samentrekking van de namen van de oprichters Jonas Hennes en Mauritz Persson.
- Is een keten oorspronkelijk gevestigd in de Zweedse plaats Hennes en opgericht door Mauritz Wildforss.

De antwoorden kun je voor 1 december mailen aan redactie@bo.nl. Onder de goede inzenders wordt een boekenbon van 20 euro verloot. De winnaar van de puzzel uit BODE 3 heeft de boekenbon inmiddels ontvangen; M. Kras uit Monster.

ROC van Amsterdam - Flevoland versterkt geletterdheid met nieuw practoraat

Op de Internationale Dag van de Geletterdheid vraagt het ROC van Amsterdam - Flevoland extra aandacht voor het belang van taal, lezen, schrijven en digitale vaardigheden. Met het nieuwe practoraat Geletterdheid wil het ROC de komende jaren bijdragen aan betere basisvaardigheden voor mbo-studenten en effectieve oplossingen ontwikkelen voor het onderwijs.

Geletterdheid staat steeds nadrukkelijker op de maatschappelijke agenda. Zo berichtte de NOS vandaag dat bijna veertig procent van de Nederlandse 15-jarigen onvoldoende leesvaardig is, waardoor het risico op laaggeletterdheid toeneemt. Tegen die achtergrond investeert het ROC van Amsterdam - Flevoland in het versterken van taalvaardigheid, leesbevordering en digitale geletterdheid. In een samenleving waarin informatie, communicatie en steeds vaker ook kunstmatige intelligentie een belangrijke rol spelen, zijn deze vaardigheden essentieel voor studiesucces, werk en actieve deelname aan de maatschappij.

Bijna veertig procent van de Nederlandse 15-jarigen is onvoldoende leesvaardig, waardoor het risico op laaggeletterdheid toeneemt.

Versterken geletterdheid binnen mbo

Het practoraat Geletterdheid is gekoppeld aan de portefeuille Algemene Vaardigheden en richt zich op praktijkgericht onderzoek, curriculumontwikkeling, docentprofessionalisering en het ontwikkelen en delen van effectieve aanpakken voor taalonderwijs binnen het mbo. Daarbij wordt samengewerkt met docenten, studenten en externe partners. Thema's die nadrukkelijk aandacht krijgen zijn leesbevordering, taalvaardigheid, meertaligheid, de impact van

generatieve AI op taalonderwijs en het versterken van de rol van geletterdheid binnen het beroepsonderwijs.

Practor met ervaring

Practor Meike Korpershoek brengt ruim vijftien jaar ervaring in het beroepsonderwijs met zich mee. Als docent, onderzoeker en projectleider heeft zij zich de afgelopen jaren ingezet voor het versterken van taalvaardigheid van studenten en het ontwikkelen van innovatieve onderwijsconcepten rond lezen, schrijven en taalontwikkeling. Haar centrale vraag daarbij is steeds: wat merken studenten hier daadwerkelijk van in hun ontwikkeling en kansen voor de toekomst?

Meike Korpershoek

Een sterker mbo

Met het practoraat wil het ROC van Amsterdam - Flevoland bijdragen aan een sterker mbo waarin elke student beschikt over de basisvaardigheden die nodig zijn om te leren, te werken en volwaardig mee te doen in de samenleving. Het practoraat sluit daarmee aan bij de bredere ambitie van het ROC van Amsterdam - Flevoland om studenten niet alleen vakinhoudelijk op te leiden, maar hen ook toe te rusten met de vaardigheden die nodig zijn in een snel veranderende en steeds meer digitale samenleving.

Recept

Gevulde perzik

Henk benders

Gevulde perzik is bij ons zo'n familievriend.

In een kwartier gemaakt zonder moeilijke fratsen.

Het internet staat vol met recepten en heb je geen inspiratie, dan kun je altijd nog bij AI terecht. Er gaat echter niets boven een familierecept dat al pakweg 25 jaar lang terugkomt op familie-etentjes. Als het dan nog eens snel en simpel te maken is en iedereen smult ervan, dan heb je een hit.

Wat moet erin voor 4 personen?

- 8 halve perziken uit blik.
- 1 hardgekookt ei.
- 150 gram gekookte ham, liefst mager.
- 1 klein uitje.
- 1 bakje zure room. Als je nog crème fraîche hebt staan, die op moet: gewoon gebruiken.
- 150 gram mayonaise.
- Strooi-aroma, peper en zout.
- Voor de garnering: fijngeknipte peterselie of bieslook.

1. Laat de perziken goed uitlekken en dep ze droog met keukenpapier.
2. Snijd de gekookte ham in kleine stukjes.
3. Snipper het uitje heel fijn.
4. Prak het ei in kleine stukjes.
5. Doe de alle ingrediënten bij elkaar in een kom en roer goed door elkaar.
6. Vul de perziken met het mengsel.

Het verrassende van dit recept is de combinatie van zoet en hartig. Ik zorg altijd dat alles van tevoren klaar staat en maak het gerecht zo kort mogelijk voor het aan tafel gaan.

Smakelijk!

hbo actie

**Word extra
voordelig lid**

in september en oktober

Cao-partijen in het hbo hechten waarde aan representatieve vakbonden als vertegenwoordigers van de medewerkers. Daarom zijn dit jaar september en oktober de maanden van de vakbond. Werknemers in het hbo die in deze maanden lid worden krijgen door de werkgever € 100 vergoed voor het eerste jaar lidmaatschap tegen overlegging van een inschrijfbewijs met vermelding van de contributie.

Werkzaam in het hbo?

Help mee om jouw collega's ook van deze actie op de hoogte te brengen!

